

آموزش از راه دور

و مسائل مرتبط با آن

نویسنده: مایک مارکل^۱

ترجمه و بازنویسی: محمود محمدی
کارشناس ارشد فلسفه تعلیم و تربیت

هم مدنظر قرار دارند. ۲. بسیاری از دانش‌آموزان ارتباطات فنی، مخصوصاً در سطح فارغ‌التحصیلی، نوعاً مانند دانش‌آموزان آموزش از راه دور عمل و به‌طور تمام‌وقت کار می‌کنند. از این‌رو، در امر استفاده از رسانه‌های ارتباطی، نیاز به آزادی بیشتری را احساس می‌کنند.

اگرچه تقاضا برای آموزش از راه دور در زمینه رشته ارتباطات فنی شدید و بدون شک در حال افزایش است، با وجود این معلمانی که سعی در استفاده از آن دارند، در این زمینه با موانع متعددی مواجه می‌شوند. برای مثال، نظام پاداش فرایند یاددهی یادگیری برای معلمانی که سرمایه‌ زمانی و تلاش زیادی را برای تبدیل دوره‌های خود به دوره‌های آموزش از راه دور می‌کنند، انگیزه کمی ایجاد می‌کند. در این حالت، مواردی چون حق تصدی و ارتقای شغلی به این معلمان تعلق نمی‌گیرد. خط‌مشی‌ها و سیاست‌های مربوط به بار کاری هر دوره، نوعاً این واقعیت را نادیده می‌گیرند.

با وجود این، تعداد زیادی از

کالج‌های سنتی پرداخته است. او معتقد است: صنعت خصوصی که سالیانه ۵۸ میلیارد دلار را برای آموزش کارمندان صرف می‌کند، به این نتیجه رسیده است که آموزش از راه دور می‌تواند دسترسی به انواع فرصت‌های آموزشی را برای کارمندان مهیا سازد. حدوداً ۸۵ درصد از ۵۰۰ شرکت ثروتمند امروزه، یارانه‌هایی را برای آموزش از راه دور کارمندان خود در نظر گرفته‌اند. حتی برخی شرکت‌ها به ارائه مدارک دانشگاهی در زمینه علوم بهداشتی از طریق آموزش از راه دور پرداخته‌اند.

ضرورت آموزش از راه دور

آموزش از راه دور در حال گسترش و ترقی است. در زمینه ارتباطات فنی نیز این موضوع به دو دلیل امری اجتناب‌ناپذیر شده است:

۱. رسانه‌های مدرن دیجیتالی به کار رفته در آموزش از راه دور مثل ایمیل، وب‌سایت و غیره به ابزاری ضروری در ارتباطات فنی تبدیل شده‌اند. در واقع، این رسانه‌ها در ارتباطات فنی چنان مهم هستند که حتی در دوره‌های یک ترمی

کلیدواژه‌ها: آموزش از راه دور، مهارت‌های یاددهی و یادگیری از راه دور، فرصت‌های آموزشی

اشاره

این مقاله به بررسی موضوع آموزش از راه دور و روش‌های اجرای موفقیت‌آمیز آن می‌پردازد. بخش اول مقاله به ضرورت وجود آموزش از راه دور و بازبینی در روش‌های اجرای آن می‌پردازد. بخش دوم، مهارت‌های یاددهی - یادگیری آموزش از راه دور را به تفصیل توضیح می‌دهد.

سرآغاز

آموزش از راه دور به‌عنوان آموزشی تلقی می‌شود که به زمان و مکان محصور نیست و توانسته است تغییراتی در فرایند یاددهی یادگیری ایجاد کند. در این باره تد مارچز در یک مطلب اینترنتی در انجمن آموزشی عالی آمریکا، به توصیف رقابت رقبای امر آموزش از راه دور با مراکز آموزشی و

بسیاری از صاحب‌نظران و مفسران در امر آموزش از راه دور، با قاطعیت می‌گویند که آموزش از راه دور به فن آموزشی جدیدی نیاز دارد. این روش به لحاظ کیفی کاملاً متفاوت است و بر اساس رابطه منحصربه‌فرد بین معلم و دانش‌آموز شکل می‌گیرد

یا تلفنی با من در تماس بودند. در بخشی که من کار تدریس را برعهده داشتم، نیمی از ۲۲ دانش‌آموز، هرگز در دوره آموزش از راه دور شرکت نمی‌کردند و پنج نفر هم در تمام مدت یا اکثر مواقع در این دوره شرکت می‌کردند. هشت دانش‌آموز دیگر، بعضی اوقات در دوره آموزش از راه دور شرکت می‌کردند و آن هم زمانی که توانایی شرکت در کلاس حضوری را نداشتند. با وجود کم بودن تعداد دانش‌آموزانی که در دوره آموزش از راه دور شرکت می‌کردند، من معتقدم تجربه من در استفاده هم‌زمان و توأمان از روش‌های سنتی و آموزش از راه دور، در مورد این سؤال که آیا در روش آموزش از راه دور به فن آموزشی متفاوتی نیاز دارم یا نه، فرصت خوبی به من داد. البته جواب من به این سؤال «خیر» است.

نیاز آموزش از راه دور به یک فن آموزشی جدید

بسیاری از صاحب‌نظران و مفسران در امر آموزش از راه دور، با قاطعیت می‌گویند که آموزش از راه دور اساساً به فن آموزشی جدیدی نیاز دارد. این روش به

جدیدی است. در این حالت، معلم باید از مدل سنتی معلم‌محوری و متکلم‌وحده بودن با دانش‌آموزانی منفعل، به مدل یادگیری مستقل و دانش‌آموز‌محوری حرکت کند.

من و همکارم دو بخش از دوره هر موقعیت (حالت) دوگانه را ارائه دادیم. این کلاس در یک دوره سه ساعته و در عصرگاه یک روز از هفته برگزار شد. البته دانش‌آموزان می‌توانستند یا در این کلاس سنتی یا در دوره مبتنی بر شبکه و یا در هر دو شرکت کنند. به عبارت دیگر، دانشجویان سه گزینه داشتند:

۱. در کلاس حضوری شرکت کنند و کاری با آموزش از راه دور نداشته باشند.
۲. کاملاً در دوره آموزش از راه دور شرکت کنند و هرگز در کلاس حضوری شرکت نکنند.
۳. بعضی از هفته‌ها در آموزش از راه دور و بعضی هفته‌ها هم در کلاس حضور داشته باشند. هر هفته، بعد از کلاس خلاصه‌ای از مبحث کلاس و تکالیف آن‌لاین را برای دانش‌آموزان، به وب‌سایت پست می‌کردیم. برخی از آن‌ها شخصاً با یکدیگر در بحث‌ها شرکت داشتند

مدیران، آموزش از راه دور را روشی برای جذب صدها یا هزاران مشتری تلقی می‌کنند که دوست دارند برای آموزش خود شهریه بپردازند. البته واقعیت آموزش از راه دور برای این‌گونه مدیران کاملاً عاقلانه به نظر می‌رسد.

قبل از آموزش از راه دور در زمینه رشته ارتباطات فنی، به بررسی نظام پاداش و مبحث ساختار زیربنایی آن می‌پردازیم. بدون ساختار زیربنایی نباید به سوی آموزش از راه دور قدم برداریم. برای مثال، اگر مؤسسه‌ای به خاطر تلاش معلمان، به آن‌ها پاداش نداده است و ساختار زیربنایی فنی ندارد، نباید به امر تدریس آموزش از راه دور در رشته ارتباطات فنی بپردازد، زیرا به این ترتیب، باعث ایجاد یأس در دانش‌آموزان و معلمان و مانع از تلاش آنان خواهد شد.

من در این بحث و تفسیر، فقط به بخشی کوچک از مبحث دامنه‌دار و گسترده آموزش از راه دور می‌پردازم که همان فن آموزش در این نظام است. بحث آموزش از راه دور بر اساس ادله فراوانی شکل گرفته که اساسی آن‌ها مستلزم فن آموزشی کاملاً

آموزش از راه دور
دانش آموز محور
است نه
معلم محور.
که بسیاری از
مفسران معتقدند
که کار معلمان
آموزش از راه دور
تسهیل آموزش و
یادگیری است

این حالت، دانش آموزان از رقابت بر سر نمره دست برمی دارند و معلمان هم جوی را برای انجام پروژه‌های همکاری گرایانه و ایجاد «سیستم یادگیری» در داخل و خارج از کلاس ایجاد می کنند. در این روش، دانش آموزان راهبردهای یادگیری را کسب می کنند و معلمان راهبردهایی را برای سبک‌ها و روش‌های متنوع یادگیری به دست می آورند. نتیجه نهایی اینکه، سلسله مراتب معلم - دانش آموز شکسته می شود و دانش آموز به منابع یادگیری دسترسی قابل توجهی خواهد داشت.

در این کلاس‌ها، چت هم‌زمان و غیرهم‌زمان می تواند به دانش آموزان، نسبت به کلاس‌های معلم محور، حق مشارکت بیشتری بدهد. در این مورد ویزنبرگ و هاتون اظهار می کنند که کاربرد رسانه‌های الکترونیکی باعث

از راه دور مدرن، دانش آموز محور است نه معلم محور. بسیاری از مفسران معتقدند که کار معلمان آموزش از راه دور در امر تحصیل دانش آموزان خود، تسهیل کنندگی آموزش است. در این باره، **کانی دیلون^۳ و استیفن والش^۴** معتقدند: آموزش از راه دور مستلزم داشتن رابطه و سازگاری قوی شخصی با دانش آموزان در قالب ارتباطات کلامی و نوشتاری است.

سوزان هاتون^۵ و فای ویزنبرگ^۶ نیز، هم‌صدا با بسیاری از مفسران دیگر، در وصف این روش آموزشی اذعان می کنند که پارادایم جدید، یک محیط دانش آموز محور، همکاری گرایانه و تساوی گراست. هم‌زمان با اینکه دانش آموزان از حالت منفعل به افرادی با انگیزه در یادگیری خود تبدیل می شوند، معلمان هم از وضعیت متکلم وحده بودن خارج می شوند و به صورت مشاور و راهنما درمی آیند. در

لحاظ کیفی کاملاً متفاوت است و براساس رابطه منحصر به فرد بین معلم و دانش آموز شکل می گیرد. آن‌ها معتقدند که آموزش از راه دور فعلی روش مناسبی نیست و معلم در آن سخنگویی کسل کننده است که گویی در اتاق سخنرانی لم داده و در زمان خواندن مطالب به صورت وزوز و یکنواخت صحبت می کند. در این روش، دانش آموزان در کلاس منفعل هستند. آنان می کوشند چرت زنند و یادداشت و نکته برداری کنند تا بدین صورت آنچه را که معلم درس داده است، در جلسه آینده تحویل دهند. زمانی هم که امتحانات به پایان می رسد، دانش آموزان همه چیز را به سرعت فراموش می کنند. چنین جوی را می توان در سخنرانی‌های ویدئویی یک طرفه پخش شده از برنامه آموزشی نیز شاهد بود.

در مقایسه با آن، روش آموزش

می‌شود معلمان روش‌های خود را اساساً تغییر دهند و از تعیین تکالیف انفرادی به طرف تعیین پروژه‌های همکاری گرایانه قدم بردارند و از روش‌هایی استفاده کنند که با سبک‌های یادگیری متنوع سازگاری دارند، منابع یادگیری دانش‌آموزان را گسترش می‌دهند و در کل سلسله مراتب معلم و دانش‌آموز را می‌شکنند. البته من معتقدم مادامی که معلمان در پایان هر دوره به دانش‌آموزان نمره می‌دهند، سلسله مراتب سنتی به قوت خود باقی خواهد ماند.

دیویی در اثر سال ۱۹۲۶ خود، «تجربه و آموزش»، خواهان شکل پیشرفته‌ای از آموزش بود که بتواند حالت غالب سخنرانی و متکلم‌وحده بودن در آن زمان را کنار بزند. وی به تعریف یادگیری در روش آموزش سنتی پرداخت و آن را «اکتساب آنچه قبلاً در کتاب‌ها بوده» تعریف کرد. بنابراین نوعی روش آموزشی پیشرفته را براساس این ایده ارائه داد که بر مبنای آن، رابطه نزدیکی بین فرایندهای تجربه واقعی، حقیقی و آموزش وجود دارد. براساس این رویکرد، دانش‌آموزان همچنان که در کلاس‌ها شرکت می‌کنند و درس می‌خوانند، در فعالیت‌های مربوط به حل مسئله که مستلزم توجه زیاد است نیز فعالیت می‌کنند. به عبارت دیگر، آن‌ها سؤال‌های تحقیقی واقع‌بینانه‌ای ارائه می‌دهند، سپس به انجام پژوهش می‌پردازند و داده‌های خود را جمع‌آوری و تحلیل و یافته‌های خود را عرضه می‌کنند. از این‌رو، تفکر آن‌ها انتقادی و رابطه‌شان اثربخش است.

دیویی در ارائه رویکرد خود در امر آموزش پیشرفته، از ایده‌های روان‌شناسان معاصر گشتالتی مثل ورتایمر^۷، کهلر^۸، کورت^۹ و کافکا^{۱۰} بهره برد. این اندیشمندان بر این عقیده بودند که افراد فقط تک‌تک داده‌های حسی را جذب نمی‌کنند،

بلکه استنتاج‌های معنی‌داری را در محیط پیرامون خود صورت و شکل می‌دهند. آن‌ها تک‌تک نت‌ها را که به صورت یک ملودی درمی‌آید می‌شنوند و تک‌تک واژه‌ها را که به صورت متن درمی‌آید می‌خوانند. ادعاهای صورت گرفته در زمینه آموزش از راه دور که براساس آن، یادگیری در کلاس درس به صورت سخنرانی و آموزش از راه دور در فرایندی پیشرفته است، همگی به مدل آموزشی زمان‌های بسیار دور برمی‌گردد. اما موضوع مورد نظر من در این‌جا، بررسی این ادعاست که آموزش از راه دور روش قدیمی را به روش هدایتی و مشورتی در امر آموزش تبدیل می‌کند، من معتقدم، معلم تأثیرگذار در دوره ارتباطات فنی یک معلم پیشرفته و هدایت‌گر است. البته تفکیک بین دوره‌های سنتی و آموزش از راه دور، در زمینه ارتباطات فنی، تاحدودی تصنعی به نظر می‌رسد. بسیاری از دوره‌های ارتباطات فنی که در کلاس شکل می‌گیرند، دربرگیرنده رسانه‌هایی هستند که در امر آموزش از راه دور هم کاربرد دارند؛ مانند: «Web board» یا «listserv».

علاوه بر این، بسیاری از دانش‌آموزان در کلاس درس یا در محیط آموزشی، به صورت گروهی با هم در تعامل هستند. معلمان این دوره‌ها با اکثر تکالیف مدیریتی به روز - عنصری ضروری برای آموزش موفق از راه دور - آشنایی دارند. با وجود این، نکته قابل توجه در این‌باره آن است که معلم خلاق، حتی بدون تجهیزات الکترونیکی در کلاس درس، می‌تواند فن آموزش مورد نیاز برای آموزش از راه دور را عملی کند. البته ایده‌ال این است که هر دوره ارتباطات فنی در اتاقی صورت گیرد که رایانه‌های شبکه‌ای با نرم‌افزارهای کاربردی به روز و دسترسی به اینترنت و میزگردهایی

برای بحث داشته باشد و دانشجویان به انواعی از رسانه‌های ارتباطی الکترونیکی در خارج از کلاس دسترسی داشته باشند. اگرچه این امکانات می‌تواند فن آموزش را تا حد قابل توجهی تحت تأثیر قرار دهد، با وجود این من معتقدم که فن آموزش امری جدای از امکانات و منابع است. برای شفاف شدن مسئله، یک مثال از تدریس خود می‌آورم. من در کتاب «ارتباطات فنی» خودم تمرینی را قرار داده‌ام که موضوع چندفرهنگی را به دانش‌آموزان معرفی می‌کند:

برای بررسی موضوع چندفرهنگی بودن، به تشکیل گروه‌هایی کوچک برای انجام این پروژه بپردازیم. برنامه مورد نظر ما می‌کوشد جزوه‌هایی اطلاعاتی را در مورد هر یک از کشورهای که دانشجویان نماینده آن‌ها هستند، فراهم کند. دانشجویان محترم به پژوهش در مورد یک کشور می‌پردازند و یک راهنمای ۲۰۰۰ کلمه‌ای را که به توصیف فرهنگ آن‌جا می‌پردازد، فراهم می‌کنند. برای انجام این کارها حتماً از وبسایت برای امر پژوهش در مورد کشور، شهر و مدرسه استفاده می‌شود.

این تمرین با ایده دیویی در مورد آموزش پیشرفته سنخیت دارد، چون من در مورد فرایند چندفرهنگی سخنرانی نکردم، بلکه از آن‌ها خواستم در یک فصل از کتاب، در مورد فرایند چندفرهنگی مطالعه کنند. تکلیف مورد نظر نیز از آن‌ها خواست برنامه مورد نظر را در این‌باره مدنظر داشته و برای مطالعه خود یک کشور انتخاب کنند و با استفاده از رسانه‌های آن‌لاین و چاپی به پژوهش در مورد این محل بپردازند. سپس به وسیله ارائه نتایج خود در قالب یک سند، به حل مسئله بپردازند. در این تکلیف از دانش‌آموزان خواسته شده بود با هم‌دیگر همکاری کنند.

در روش آموزش از راه دور دانش‌آموزان راهبردهای یادگیری متفاوتی را تجربه می‌کنند و به منابع بیشتر و متنوع دسترسی خواهند داشت

بی‌نوشت

1. MIKE MARKEL, Boise State University
2. Kaiser Permanente
3. Connie Dillon
4. Stephen walsh
5. Susan Hutton
6. Faye Wiesenberg
7. Max Wertheimer
8. Wolfgang Kohler
9. Kurt
10. Koffka

منبع

Markel, Mike, 1998. Technical Communication: Situations and Strategies 5th ed., St. Martin's.